

Дата: _____

Клас: _____

**Тема: «Воєнно-політичні події
1654-1657 років. Наслідки козацької революції»**

Мета: визначити роль битв під Охматовим, Озерною, Городком, походу корпусу Антона Ждановича в Річ Посполиту в розгортанні козацької революції; охарактеризувати українсько-шведсько-трансильванський союз, умови Віленського перемир'я; *розвивати* навчання впродовж життя (визначати власні навчальні цілі); вільне володіння державною мовою (створювати висловлення різних стилів на історичні теми); здатність спілкуватися іноземними мовами (розуміння важливості вивчення іноземних мов для розширення кола спілкування та отримання інформації про світ); громадянські та соціальні компетентності (досягати порозуміння та налагоджувати співпрацю з іншими особами; брати участь у розв'язанні проблем різних спільнот, зважаючи на інтереси їх представників); культурну компетентність (осмислювати твори мистецтва в історичному контексті); інформаційно-комунікаційну компетентність (критичне ставлення до інформації з різних джерел); формувати вміння приймати рішення, читати з розумінням, діяти творчо, здатність логічно обґрунтувати позицію, критично та системно мислити; *виховувати* в здобувачів освіти повагу до борців за волю свого народу.

Очікувані результати. Після цього уроку учні/учениці будуть: *знати* дати укладення Віленського перемир'я, смерті Богдана Хмельницького; *вміти* визначати причини та наслідки утворення українсько-шведсько-трансильванського союзу; *розуміти* значення державотворчої та військово-політичної діяльності Богдана Хмельницького у відновленні української національної держави в ході козацької революції.

Обладнання: підручник: Історія України: підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти / Г. М. Хлібовська, О. В. Наумчук, М. Є. Крижановська. – Тернопіль: Астон, 2025. – 256 с.; атлас: «Історія України. 8 клас» (ДНВП «Картографія»), мультимедійна презентація.

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

I. Організаційна частина.

Вітання і перевірка відсутніх учнів/учениць.

Створення сприятливої психологічної атмосфери уроку та формування позитивного емоційного налаштування на навчання.

II. Перевірка домашнього завдання. Актуалізація опорних знань.

Бесіда

1. Поясніть значення поняття «полівасалітет».
2. Які факти доводять, що кримський хан був ненадійним союзником?
3. Коли відбулася Переяславська рада? Який її історичний наслідок?

Разом із Клію розгляньте хмаринку слів (с. 141). Одним кольором у ній позначені країни, з якими козакам довелося воювати. Іншим кольором – країни, з якими склалися союзницькі відносини. Якщо змішати два попередні кольори, то ви дізнаєтеся, якою барвою позначено країну, що спочатку підтримувала Військо Запорозьке, а згодом – перейшла на бік його ворога. Назвіть ворогів, союзників та країну, яка спочатку була союзником, а згодом стала ворогом Гетьманщини.

III. Мотивація навчальної діяльності.

Скоро після того ще й гірше Хмельницький знемагав,
Опрощення зо всіма приймав,
Милосердному богу душу оддав.
То не чорні хмари ясне сонце заступили,
Не буйні вітри в темнім лузі бушували,
Як козаки Хмельницького ховали,
Батька свого оплакали...

Так в українській народній думі оспівано останні дні Богдана Хмельницького. На уроці ми дізнаємося про причини, що підірвали здоров'я гетьмана і прискорили його смерть.

IV. Вивчення нового матеріалу.

План

1. Воєнна кампанія 1654-1655 років.
2. Віленське перемир'я.
3. Українсько-шведсько-трансильванський союз

1. Розповідь вчителя (формування нових військово-політичних союзів - Річ Посполита і Кримське ханство проти Війська Запорозького і Московського царства; Білоруська кампанія, похід Івана Золотаренка).

Робота з історичною картою. Опрацюйте карту «Воєнні дії 1654-1656 років» (с. 143) і віднайдіть території, підкорені в результаті спільного походу московських військ та козацького корпусу під проводом Івана Золотаренка.

Робота з відео. Перегляньте фрагмент і дайте відповіді на питання:

- ✓ Коли відбулася битва?
- ✓ Хто відзначився у цих подіях?
- ✓ Хто переміг у цій битві?
- ✓ Що таке Дрижиполе?
- ✓ Як військові дії вплинули на життя українських земель?

Робота з історичним джерелом за завданням рубрики «Відлуння минулого» (с. 142).

<https://drive.google.com/file/d/1TLXrZoKb8-UvR6vinWV17yWus6A1Lwd/view>

Отриману інформацію занесіть до таблиці «Воєнні дії козацької революції середини XVII століття».

Дата	Подія	Результат
19 – 22 січня 1655 р.	Охматівська битва	Незначна перевага козацьких військ; загибель близько 10 тисяч воїнів

Робота з історичною картою. Опрацюйте карту «Воєнні дії 1654-1656 років» (с. 143) і:

✓ назвіть місто, мешканці якого героїчно оборонялись і загинули смертю хоробрих.

✓ обороною якого міста керував Іван Богун? Що стало результатом успішної оборони?

✓ знайдіть місце битви під Охматовим.

Робота з відео. Перегляньте фрагмент і дайте відповіді на питання:

✓ Назвіть нового союзника Богдана Хмельницького?

✓ Що трапилося 19 вересня 1655 р.?

✓ Чому Богдан Хмельницький не захопив Львів?

Отриману інформацію занесіть до таблиці «Воєнні дії козацької революції середини XVII століття».

https://drive.google.com/file/d/1RYKK3TuY9aOckOXOEPXWLzIuw_4Xqdd5/view

Дата	Подія	Результат
19 вересня 1655 р.	Битва під Городком	Перемога козацького війська, звільнення частини Західної України

Розповідь вчителя (хід та наслідки битви під Озерною). Учні заповнюють таблицю зі слів вчителя.

Дата	Подія	Результат
12 листопада 1655 р.	Битва під Озерною	Угода між ханом і гетьманом про невтручання Криму у війну Гетьманщини і Московії проти Речі Посполитої.

2. Робота з текстом підручника. Опрацюйте с. 143-144 і дайте відповідь на питання:

✓ Що ускладнило становище Речі Посполитої у 1655 році?

✓ Що змусило Річ Посполиту вести переговори з Московським царством? Чи були присутні у Вільно представники козацької держави?

✓ Хто й коли уклав Віленське перемир'я?

Бесіда

✓ Чи можна розглядати Віленське перемир'я як порушення українсько-московського договору 1654 р.?

✓ Як у цій ситуації мав би діяти Богдан Хмельницький? («Мозковий штурм»)

Робота з історичною картою. Опрацюйте карту на с. 143 і віднайдіть місто, де було укладено перемир'я між Річчю Посполитою і Московським царством.

3. Робота з відео. Перегляньте фрагмент і дайте відповідь на питання:

- ✓ Назвіть нового союзника Богдана Хмельницького.
- ✓ Які міста було захоплено в 1657 р.?
- ✓ Хто відзначився у цих подіях?
- ✓ Чим завершився похід 1657 р.?

https://drive.google.com/file/d/1wGXMyXdXDObK0U_EJFZx7kO1eTsPksy6/view

Робота з історичним джерелом за завданням рубрики «Відлуння минулого» (с. 145).

Отриману інформацію занесіть до таблиці «Воєнні дії козацької революції середини XVII століття».

Дата	Подія	Результат
Січень-липень 1657 р.	Похід А. Ждановича у Польщу	Захоплення Варшави, Кракова, Любліна, Берестя; відступ козацько-трансільванського війська.

Робота з історичною картою. Опрацюйте карту «Національно-визвольна війна українського народу (події 1656-1657 рр.)» (с. 11 в атласі) і прокладіть маршрут:

- ✓ військ трансільванського князя Дердя II Ракоці;
- ✓ корпусу наказного гетьмана Антона Ждановича.

Робота з текстом підручника. Опрацюйте с. 145 і визначте:

- ✓ Коли помер Богдан Хмельницький?
- ✓ Кому передали гетьманську булаву?
- ✓ Який спадок залишив своїм нащадкам гетьман Богдан Хмельницький?

V. Закріплення вивченого матеріалу.

Перевірте себе, зайшовши за покликанням <https://cutt.ly/AefsZknz> або за QR-кодом.

VI. Підсумки уроку.

Прийом «Моя теза»

Пропонується учням/ученицям записати одним реченням на аркуші паперу головну ідею уроку. Робота у парах, кожен/кожна за сорок п'ять секунд спробує переконати партнера/партнерку, що саме його/її теза важливіша за інші. А далі пара на таких саме умовах переконує іншу про важливість уже їхньої спільної тези.

Об'єднана четвірка переконує іншу, і так доти, доки половина учасників/учасниць не вибере свого речника/речницю, які від їхнього імені

захищатимуть спільно вибрану тезу, сперечаючись із речниками інших команд. Дайте учасникам три хвилини на те, щоб одним реченням на окремому аркуші паперу написати підсумок вивченого. Кожен/кожна чіпляє свій аркуш на велику дошку. Учасники/учасниці групують аркуші відповідно до їхнього змісту й мотивують свої рішення. Кількість тематично схожих висновків згодом визначатиме колективну думку про головну ідею заняття й полегшуватиме загальний підсумок вивченого.

VII. Домашнє завдання.

Опрацювати § 28 «Военно-політичні події 1654-1657 років. Наслідки козацької революції»